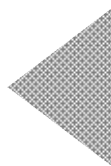

نظام صنفی کشاورزی و انتظارات کشاورزان؛ مورد مطالعه شهرستان فیروزه استان خراسان رضوی

فائزه سادات حسینی^۱

احمد عابدی سروسنایی^۲

(تاریخ دریافت ۹۶/۶/۱۰ - تاریخ تصویب ۹۶/۱۰/۲۰)

چکیده

نظام صنفی کشاورزی به منظور گردهم آوردن تمام افراد حقیقی و حقوقی فعال بخش کشاورزی، هویت دادن به مشاغل این بخش و حمایت از حقوق صنفی کشاورزان فعالیت می‌کند. تحقیق حاضر با روش توصیفی-همبستگی و با هدف بررسی انتظارات کشاورزان از نظام صنفی کشاورزی انجام گرفت. اطلاعات مورد نیاز از طریق پرسشنامه جمع‌آوری گردید. جمعیت مورد مطالعه شامل کشاورزان شهرستان فیروزه استان خراسان رضوی بودند که تعداد ۳۸۰ نفر از آنان به عنوان نمونه مورد بررسی قرار گرفتند. پایایی پرسشنامه با ضریب آلفای کرونباخ و روایی از طریق روایی صوری و اخذ نظرات اساتید دانشگاه و کارشناسان نظام صنفی کشاورزی و تعاون روستایی مورد تأیید قرار گرفت. نتایج نشان داد انتظار کشاورزان از نظام صنفی در حدّ زیاد قابل ارزیابی می‌باشد. بیشترین انتظار کشاورزان در زمینه دفاع از حقوق کشاورزان و کمترین آن به استقلال نظام صنفی کشاورزی ارتباط دارد. با افزایش سن کشاورزان، انتظارات آنان از نظام صنفی در زمینه‌های هویت‌دهی و دفاع از حقوق کشاورزان

۱- کارشناسی ارشد ترویج کشاورزی، دانشگاه علوم کشاورزی و منابع طبیعی گرگان، fhoseini12000@yahoo.com

۲- دانشیار دانشگاه علوم کشاورزی و منابع طبیعی گرگان (نویسنده مسئول)، abediad@gau.ac.ir

افزایش می‌یابد. همچنین، با افزایش تعداد سال‌های تحصیل، انتظار کشاورزان در همه زمینه‌ها به- جز استقلال نظام صنفی افزایش می‌یابد. اگرچه کشاورزان عضو نظام صنفی، انتظارات کمتری از نظام صنفی دارند، اما انتظارات کشاورزان ساکن در شهر بیشتر از کشاورزان ساکن در روستا می‌باشد. پیشنهاد مقاله حاضر اولویت دادن به دفاع از حقوق کشاورزان در فعالیتهای نظام صنفی کشاورزی می‌باشد.

واژگان کلیدی: نظام صنفی، کشاورزی، انتظارات، حقوق کشاورزان.

مقدمه

در کشورهای در حال توسعه موانع عمده‌ای برای توسعه بخش کشاورزی وجود دارد (امینی و رضانی، ۱۳۸۰). برای مثال، سطح سواد پایین اکثر کشاورزان، مشکلات معیشتی، خطرپذیری بالای فعالیتهای کشاورزی و پراکندگی واحدهای تولیدی، منجر به کاهش بهره‌وری تولید شده است. پراکندگی تولیدکنندگان و بهره‌برداران بخش کشاورزی باعث می‌شود که آن‌ها به منابع و امکانات دسترسی کمتری داشته باشند و منافع کوتاه‌مدت را به بلندمدت ترجیح داده و از سرمایه‌گذاری کلان در بخش کشاورزی پرهیز کنند (انصاری، ۱۳۸۰). با کاهش سود کشاورز و در نهایت پس‌انداز و سرمایه‌گذاری، بخش کشاورزی دچار رکود می‌گردد (سالتمارش و همکاران^۱، ۲۰۱۱). همچنین، نیروی انسانی فعال در بخش کشاورزی از کیفیت و منزلت اجتماعی مناسب برخوردار نیستند. این در حالی است که سیاست‌های اتخاذ شده توسط دولت برای بهبود بخش کشاورزی نیز به سختی به اجرا درمی‌آید. نتیجه آن نیز، وجود یک ارتباط ضعیف و نهادینه نشده بین دولت و بهره‌برداران خواهد بود که قدرت چانه‌زنی کشاورزان را کاهش می‌دهد (نارایان^۲، ۲۰۰۲). بدیهی است در چنین شرایطی به بخش کشاورزی به عنوان یک بخش عقب‌مانده نگریسته می‌شود (امینی و رضانی، ۱۳۸۰). از نظر سیاسی نیز کشاورزان قدرت چندانی ندارند و نمایندگان آن‌ها در دولت در حداقل می‌باشند. در برخی اوقات تصمیم‌گیری

۱- Saltmarsh *et al*

۲- Narayan

برای بخش کشاورزی نیز در خارج از این بخش و حتی به وسیله افرادی گرفته می شود که تجربه چندانی در این زمینه ندارند. برای خروج از این شرایط، بسیاری بر این باورند که مشارکت کشاورزان در قالب تشکلهای مختلف مانند انجمنها، سندیکاها، اتحادیهها، تعاونیها و شرکتها می تواند به حل مشکلات یاد شده کمک نماید (ابوت^۱، ۱۹۹۵؛ کوهن، ۱۳۷۹). تجارب سایر کشورها که امروزه به مرزهای توسعه یافتگی رسیده اند، بیانگر ضرورت تشکیل چنین نهادهای اجتماعی-اقتصادی برای کشاورزان است (سوختانلو و شوکتی آقمقانی، ۱۳۹۱).

ادبیات نظری پژوهش

یکی از ضرورت های ایجاد صنف در بخش کشاورزی به ساماندهی، متحد ساختن و حمایت از بهره برداران حقیقی و حقوقی بخش کشاورزی برمی گردد (نظام صنفی کارهای کشاورزی، ۱۳۸۸). ضرورت دیگر مربوط به احتمال موازی کاری به علت انواع تشکلهای بخش کشاورزی می باشد. برای مثال می توان به انجمن های همahنگی (سازمان جهاد کشاورزی خراسان رضوی، ۱۳۹۴)، شرکت های تعاونی (شفیعی علویجه، ۱۳۹۰)، شرکت های تعاونی تولید روستایی (زارع، ۱۳۸۵)، تعاونی های روستایی، تعاونی های کشاورزی (سازمان مرکزی تعاون روستایی ایران، ۱۳۸۹)، شرکت های مشاوره و توسعه کارآفرینی بخش کشاورزی (اساسنامه سازمان نظام مهندسی کشاورزی و منابع طبیعی، ۱۳۸۸)، شرکت های سهامی-زراعی (شفیعی علویجه، ۱۳۹۰)، انجمن های صنفی (سندیکای) کارفرمایی (وزارت کار و امور اجتماعی، ۱۳۶۹)، خبرگان کشاورزی (بخشی، ۱۳۸۹)، تشکلهای همahنگی و حمایتی تشکلهای بخش کشاورزی (دالوند، ۱۳۸۹) و خانه کشاورز (خانه کشاورز، ۱۳۷۹) اشاره کرد. همچنین، به دلیل ناآگاهی نسبت به کارکردهای مختلف هر تشکل و احتمال رقابت ناسالم، نیاز به وجود یک سازمان برای تحت پوشش دادن همه افراد و تشکلهای حقیقی و حقوقی ضرورت دارد (برم و ایزنهار^۲، ۲۰۰۸). این در حالی است که موفقیت این تشکلهای منوط به قوانین حمایتی و تسهیل کننده

۱- Abbott

۲- Brehm and Eisenhauer

می باشد که در برخی مواقع مناسب نمی باشند (ردی و ردی^۱، ۲۰۰۲).

واژه صنف معادل واژه گیلد^۲ در زبان انگلیسی و در لغت به معنی رسته، صنف و اتحادیه صنفی است. در دائره المعارف بریتانیکا^۳ واژه گیلد، به معنی صنف یا تشکلی از پیشه‌وران یا تاجران می باشد که با هدف حمایت مشترک و همچنین تأمین منافع حرفه‌ای شکل می گیرد. دائره المعارف بین المللی^۴، گیلد را سازمانی داوطلبانه از افراد می داند که در پیشه، تجارت و یا کسب و کار مشابه درگیر باشند (مسلمی و محمدزاده، ۱۳۸۹). در تعریف دیگر، صنف به عنوان گروهی از سرنشینان در نظر گرفته می شود که به شغل و حرفه مشترک مشغول اند، رؤسا و کارگزاران را خود انتخاب می کنند، مالیات های صنفی می پردازند و دارای کارکردهای مالی و اداری می باشند (مهدی دوست و همکاران، ۱۳۹۰). سابقه صنف به قرون وسطی برمی گردد که به شکل سازمان های مذهبی و تجاری رشد یافتند و تا روزگار مدرن امروری دوام آورده اند (دنسون^۵، ۱۹۹۷).

سابقه تلاش برای تشکیل صنف کشاورزی در ایران به سال ۱۳۵۹ بر می گردد که نخستین قانون نظام صنفی کشور به تصویب رسید. بعد از آن و در سال ۱۳۶۸، این قانون با تغییراتی مجدداً به تأیید رسید. در نهایت، قانون نظام صنفی کشور پس از تأیید شورای نگهبان در سال ۱۳۸۳ جهت اجرا ابلاغ گردید (آیین نامه اجرایی نظام صنفی کشاورزی، ۱۳۹۳). بر اساس تصویب نامه موضوع اصل ۱۳۸ قانون اساسی ابلاغی از طرف معاون اول رئیس جمهور، تمام سازمان های جهاد کشاورزی موظف به تشکیل نظام صنفی بخش، شهرستان و استان گردیدند (مسلمی و محمدزاده، ۱۳۸۹). با تصویب قانون تأسیس «سازمان نظام مهندسی کشاورزی و منابع طبیعی جمهوری اسلامی ایران» در تیرماه ۱۳۸۰، زمینه لازم برای تدوین آیین نامه نظام صنفی کارهای کشاورزی آماده گردید. پیش نویس آیین نامه اجرایی در سال ۱۳۸۴ تهیه و پس از آن، در هفدهم مرداد ۱۳۸۶، آیین نامه اجرایی نظام صنفی کارهای کشاورزی تصویب و در خرداد ۱۳۸۷ برای اجرا به

۱- Reddy and Reddy

۲- Guild

۳- Britanica

۴- Encyclopedia International

۵- Denison

وزارت جهاد کشاورزی ابلاغ شد (مهدی دوست و همکاران، ۱۳۹۰).

نظام صنفی کشاورزی جهت ایجاد تشکیلات، تعیین وظایف و اختیارات، ساماندهی و نظم بخشی و حمایت از حقوق افراد شاغل در بخش کشاورزی و منابع طبیعی فعالیت می کند. فرد صنفی نیز به هر شخص حقیقی یا حقوقی اطلاق می شود که فعالیت خود را در زمینه بهره برداری از آب و خاک به منظور تولید محصولات کشاورزی در حوزه های زراعت، باغداری، جنگل کاری، مرتعداری، آبخیزداری، شبکه های آبیاری و زهکشی، دامداری، شیلات، آبریان، پرورش طیور، زنبور عسل و پرورش کرم ابریشم و همچنین ارائه خدمات فنی و مشاوره ای کشاورزی و منابع طبیعی قرار می دهد (مهدی دوست و همکاران، ۱۳۹۰). واحد صنفی نیز هر واحد تولیدی یا خدماتی است که توسط فرد یا افراد صنفی با اخذ پروانه کسب از وزارت بازرگانی و سایر مجوزهای لازم از مراجع مربوط و با تأیید وزارت جهاد کشاورزی برای فعالیت مورد نظر دایر می گردد (مهدی دوست و همکاران، ۱۳۸۹). از آنجا که نظام صنفی کشاورزی سال های اولیه فعالیت خود را در کشور طی می کند، تحقیق حاضر با هدف بررسی انتظارات کشاورزان از نظام صنفی کشاورزی و ارتباط آن با ویژگی های فردی و اقتصادی کشاورزان انجام گردید.

روش تحقیق

پژوهش حاضر با روش توصیفی-همبستگی^۱ انجام گردید. جمعیت مورد مطالعه شامل حدود ۱۲ هزار نفر از کشاورزان شهرستان فیروزه استان خراسان رضوی بودند که از این تعداد حدود ۱۰۰۰ نفر عضو نظام صنفی کشاورزی می باشند. حجم نمونه با کمک فرمول کوکران ۳۸۰ نفر برآورد گردید. برای انتخاب نمونه ها از روش نمونه گیری طبقه بندی شده تصادفی استفاده گردید. ابتدا جمعیت مورد مطالعه به دو طبقه یعنی کشاورزان عضو نظام صنفی کشاورزی و کشاورزان غیر عضو تقسیم شدند. سپس با روش انتساب متناسب، در هر کدام از این طبقات به ترتیب ۱۶۰ و ۲۲۰ نفر کشاورز به طور تصادفی انتخاب گردیدند. برای انتخاب نمونه از کشاورزان غیر عضو نظام صنفی، ابتدا در هر چهار دهستان شهرستان فیروزه، حدود یک پنجم از روستاها به صورت تصادفی انتخاب و سپس در هر روستا تعداد ۱۰ نفر از کشاورزان به صورت تصادفی به عنوان

نمونه برگزیده شدند. بدین ترتیب، در دهستان مرکزی که دارای ۱۸ روستا بود، چهار روستا انتخاب و در مجموع در این دهستان ۴۰ کشاورز به صورت تصادفی به عنوان نمونه انتخاب شدند. به همین ترتیب، در دهستان تحت‌جلگه که دارای ۳۵ روستا بود، تعداد ۶ روستا انتخاب و در مجموع ۶۰ نفر کشاورز به عنوان نمونه انتخاب شدند. در دهستان طاغنکوه شمالی نیز ۱۰۰ کشاورز و در دهستان طاغنکوه جنوبی نیز ۲۰ کشاورز به عنوان نمونه به‌طور تصادفی انتخاب شدند. ابزار جمع‌آوری اطلاعات یک پرسشنامه محقق‌ساخته بود که با توجه به اهداف و سؤالات تحقیق و بر اساس مرور مطالعات انجام شده درباره تشکلهای کشاورزان و همچنین انجام مصاحبه‌های اکتشافی با کارشناسان تنظیم گردید. در این راستا به ۱۲ نفر از کارشناسان نظام صنفی کشاورزی، تعاون روستایی و همچنین رئیس هیأت مدیره نظام صنفی استان خراسان رضوی، رئیس اداره تشکلهای استان خراسان رضوی، رئیس هیأت مدیره نظام صنفی کشور، رئیس اداره تعاون روستایی شهرستان فیروزه و چند نفر از روسای هیأت مدیره شهرستان‌های استان خراسان رضوی و شهرستان فیروزه مراجعه و در مجموع ۲۵ ساعت با آنان مصاحبه حضوری به‌عمل آمد. روایی پرسشنامه از طریق روایی صوری و با اخذ نظرات اساتید دانشگاه و همچنین کارشناسان نظام صنفی و کارشناسان تعاون روستایی استان مورد بررسی قرار گرفت و بر اساس آن، اصلاحات لازم در پرسشنامه انجام پذیرفت. برای بررسی پایایی ابزار سنجش از مطالعه راهنما(پایلوت) استفاده گردید که در آن، ۳۰ عدد پرسشنامه با کشاورزان خارج از محدوده تحقیق تکمیل شد. سپس، ضریب کرانباخ آلفا محاسبه گردید که میزان آن برای شاخص انتظارات از نظام صنفی (۳۳ گویه در قالب طیف لیکرت پنج گزینه‌ای) برابر ۰/۹۴ به دست آمد. پس از تکمیل پرسشنامه‌ها، داده‌های به‌دست آمده با نرم‌افزار SPSS18 مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت.

نتایج

یافته‌ها نشان داد که ۹۳/۴ درصد از کشاورزان مورد مطالعه مرد و ۶/۶ درصد زن می‌باشند. سن کشاورزان در دامنه ۲۰ تا ۸۸ سال قرار داشت و میانگین آن ۴۳ سال بود. همچنین، ۶۲/۱ درصد از کشاورزان کم‌تر از ۳۰ سال سن داشتند و ۹۳/۲ درصد از کشاورزان متأهل بودند. از نظر سطح تحصیلات، ۵/۳ درصد افراد بی‌سواد، ۴۱/۱ درصد در حد دوره ابتدایی، ۲۵/۳ درصد در حد

دوره راهنمایی، ۲۱/۱ درصد در حد دوره دبیرستان و مابقی یعنی ۷/۴ درصد دارای تحصیلات دانشگاهی بودند. نتایج نشان داد که ۶۲/۴ درصد از کشاورزان دارای زمین کشاورزی ملکی می‌باشند. مابقی یعنی ۸/۲ درصد دارای زمین مشاعی، ۷/۹ درصد دارای زمین استیجاری، ۱۳/۲ درصد دارای زمین ملکی و مشاعی، ۵/۸ درصد دارای زمین ملکی و استیجاری و وضعیت مالکیت ۱۰ درصد نیز نامشخص بوده است. بیشتر کشاورزان (۷۹/۷ درصد) در روستا ساکن بودند. از نظر کشت، ۸۵/۵ درصد کشاورزان دارای کشت پاییزه (با میانگین سطح زیر کشت ۴/۶ هکتار) و ۷۵/۸ درصد کشاورزان دارای کشت بهاره (با میانگین سطح زیر کشت ۲/۴ هکتار) بودند. میانگین سطح باغ کشاورزان نیز برابر ۱/۳۷ هکتار به دست آمد. علاوه بر این، ۴۶/۸ درصد از کشاورزان دارای دام سبک (گوسفند و بز) با میانگین ۱۱/۶ رأس بودند. همچنین، ۲۵ درصد کشاورزان دارای گاو بودند که میانگین آن برابر ۱/۴ رأس بود.

انتظارات کشاورزان از نظام صنفی کشاورزی

توزیع انتظارات کشاورزان از نظام صنفی کشاورزی در جدول ۱ نشان داده شده است. بیشترین انتظار کشاورزان به ترتیب در مورد افزایش پوشش بیمه محصولات کشاورزی، اثرگذاری در تعیین قیمت محصولات کشاورزی و برگزاری کلاس‌های آموزشی می‌گردید. در مقابل، کمترین انتظار کشاورزان از نظام صنفی کشاورزی در ارتباط با انجام ندادن فعالیت‌ها تحت نظارت یک سازمان دیگر، راه‌اندازی سایت اینترنتی و دوری جستن از سیاست و فعالیت‌های حزبی بوده است. لازم به ذکر است که میانگین امتیاز شاخص انتظارات کشاورزان از نظام صنفی برابر ۱۳۹/۴۸ و با انحراف معیار ۱۸/۲۴ به دست آمد که با توجه به دامنه امتیاز ممکن این شاخص (۳۳ تا ۱۶۵) می‌توان انتظارات کشاورزان از نظام صنفی را در حد زیاد ارزیابی کرد.

جدول (۱) - انتظارات کشاورزان از نظام صنفی کشاورزی

ردیف	گوبه‌ها	میانگین*	انحراف معیار	ضریب تغییرات	رتبه
۱	افزایش پوشش بیمه محصولات کشاورزی	۴/۶۲	۰/۵۷	۰/۱۲۳	۱
۲	اثر گذاری در تعیین قیمت محصولات کشاورزی	۴/۴۱	۰/۷۴	۰/۱۶۷	۲
۳	برگزاری کلاس آموزشی	۴/۳۶	۰/۷۷	۰/۱۷۶	۳
۴	افزایش صادرات محصولات کشاورزی	۴/۳۹	۰/۷۸	۰/۱۷۷	۴
۵	دفاع از حقوق مصرف کنندگان محصولات کشاورزی	۴/۴۴	۰/۷۹	۰/۱۷۸	۵
۶	اطلاع دادن از وضع بازار به کشاورزان	۴/۴۴	۰/۸۰	۰/۱۸۰	۶
۷	کمک به تولید محصولات کشاورزی اساسی (گندم و جو)	۴/۴۶	۰/۸۴	۰/۱۸۷	۷
۸	تلاش در ارتقای کیفیت محصولات کشاورزی و دامی	۴/۳۳	۰/۸۱۶	۰/۱۸۸	۸
۹	صدور کارت شناسایی	۴/۳۷	۰/۸۳	۰/۱۸۹	۹
۱۰	ایجاد تنوع در بازار محصولات کشاورزی	۴/۲۹	۰/۸۲	۰/۱۹۱	۱۰
۱۱	ایجاد بازارهای محلی محصولات کشاورزی	۴/۲۸	۰/۸۳	۰/۱۹۳	۱۱
۱۲	استفاده از نظرات کشاورزان عضو	۴/۲۵	۰/۸۳	۰/۱۹۵	۱۲
۱۳	افزایش اعتبار اجتماعی کشاورزان	۴/۳۰	۰/۸۵	۰/۱۹۷	۱۳
۱۴	سهام دار کردن کشاورزان	۴/۲۴	۰/۸۴	۰/۱۹۸	۱۴
۱۵	صدور پروانه فعالیت	۴/۳۶	۰/۸۷	۰/۱۹۹	۱۵
۱۶	فرستادن مربی جهت آموزش کشاورزان به روستا	۴/۳۱	۰/۸۶	۰/۲۰۰	۱۶
۱۷	ایجاد بیمه‌های تکمیلی	۴/۳۶	۰/۸۷	۰/۲۰۱	۱۷
۱۸	حذف واسطه‌ها از بازار محصولات کشاورزی	۴/۵۲	۰/۹۲	۰/۲۰۳	۱۸
۱۹	عدم انتخاب هیأت مدیره، از افراد خارج نظام صنفی	۴/۲۸	۰/۸۸	۰/۲۰۵	۱۹
۲۰	برگزاری گردهمایی در دهستان	۴/۱۶	۰/۸۷	۰/۲۰۹	۲۰
۲۱	داشتن استقلال در اجرای فعالیت‌ها	۴/۱۶	۰/۸۸	۰/۲۱۱	۲۱
۲۲	معرفی اعضا به مراکز آموزشی	۴/۱۷	۰/۹۴	۰/۲۲۵	۲۲
۲۳	عدم دخالت سایر سازمان‌ها در تصمیم‌گیری‌ها	۴/۱۲	۰/۹۸	۰/۲۲۷	۲۳
۲۴	ایجاد مزرعه آموزشی	۴/۰۲	۰/۹۶	۰/۲۳۸	۲۴
۲۵	ارسال پیامک آموزشی	۴/۱۱	۰/۹۹	۰/۲۴۰	۲۵
۲۶	حل و فصل اختلافات اعضا	۳/۹۸	۰/۹۹	۰/۲۴۸	۲۶
۲۷	تهیه و توزیع روزنامه آموزشی	۴/۰۶	۱/۰۱	۰/۲۴۹	۲۷
۲۸	ارائه سی‌دی آموزشی	۴/۱۰	۱/۰۳	۰/۲۵۱	۲۸
۲۹	توزیع اطلاعیه‌های خبری و آموزشی	۴/۰۸	۱/۰۴	۰/۲۵۴	۲۹
۳۰	ایجاد بیمه‌های تأمین اجتماعی و بازنشستگی	۴/۵۸	۱/۲۷	۰/۲۵۵	۳۰
۳۱	دوری از سیاست و فعالیت‌های حزبی	۳/۹۱	۱/۰۶	۰/۲۷۱	۳۱
۳۲	راه‌اندازی سایت اینترنتی	۳/۹۵	۱/۰۸	۰/۲۷۷	۳۲
۳۳	انجام ندادن فعالیت‌ها تحت نظارت یک سازمان دیگر	۳/۱۶	۱/۱۷	۰/۳۷۰	۳۳

مأخذ: یافته‌های تحقیق

* دامنه میانگین: ۱ تا ۵

به منظور بررسی بیشتر و با توجه به اساسنامه نظام صنفی کشاورزی، انتظارات کشاورزان از نظام صنفی در چهار بُعد مورد بررسی قرار گرفت. این ابعاد عبارتند از: دفاع از حقوق کشاورزان (گویه‌های ۱، ۵، ۱۲، ۱۴، ۱۷، ۲۶، ۳۰) هویت‌دهی (گویه‌های ۹، ۱۳، ۱۵)، تنظیم بازار (گویه‌های ۲، ۴، ۶، ۷، ۸، ۱۰، ۱۱، ۱۸)، آموزشی (گویه‌های ۳، ۱۶، ۲۰، ۲۲، ۲۴، ۲۵، ۲۷، ۲۸، ۲۹، ۳۲) و استقلال نظام صنفی (گویه‌های ۱۹، ۲۱، ۲۳، ۳۱، ۳۳). جدول ۲ ابعاد انتظارات کشاورزان از نظام صنفی کشاورزی را بر حسب میانگین، ترکیب خطی غیر وزن‌دار و اولویت نشان می‌دهد. لازم به ذکر است به دلیل یکسان نبودن تعداد گویه‌های هر بُعد و به منظور قابل مقایسه ساختن آنها با یکدیگر، میانگین هر بُعد بر تعداد گویه‌های همان بُعد تقسیم گردید تا ترکیب خطی غیر وزن‌دار به دست آید. با توجه یافته‌های ارائه شده در این جدول، دفاع از حقوق کشاورزان به عنوان مهم‌ترین بُعد از انتظارات کشاورزان از نظام صنفی کشاورزی مطرح می‌باشد. بعد از آن، به ترتیب انتظارات در زمینه‌های هویت‌دهی، تنظیم بازار، آموزشی و در آخر، انتظارات مربوط به استقلال نظام صنفی کشاورزی قرار دارد.

جدول (۲) - ابعاد انتظارات کشاورزان از نظام صنفی کشاورزی

اولویت	ترکیب خطی غیر وزن دار	میانگین	ابعاد انتظارات
۱	۴/۳۶۰	۳۰/۵۲	دفاع از حقوق کشاورزان
۲	۴/۳۴۸	۱۳/۰۴	هویت دهی
۳	۴/۳۲۷	۳۴/۸۸	تنظیم بازار
۴	۴/۱۳۸	۴۱/۳۸	آموزشی
۵	۳/۹۳۴	۱۹/۶۴	استقلال

مأخذ: یافته‌های تحقیق

رابطه سن، سطح تحصیلات و سطح زیر کشت زراعی با انتظارات از نظام صنفی
 آزمون کولموگروف-اسمیرنوف نشان داد که توزیع متغیر انتظارات کشاورزان در پنج بُعد شامل دفاع از حقوق کشاورزان، هویت‌دهی، تنظیم بازار، استقلال و آموزشی، نرمال نمی‌باشد. لذا از ضریب همبستگی اسپیرمن-رو استفاده گردید. نتایج این بررسی که در جدول ۳ آورده شده، نشان می‌دهد که سطح زیرکشت کشاورزان با هیچ‌کدام از ابعاد انتظارات از نظام صنفی کشاورزی دارای همبستگی معنی‌دار نمی‌باشد. اما با افزایش سن کشاورزان، انتظارات آنان از

نظام صنفی در زمینه‌های هویت‌دهی و دفاع از حقوق کشاورزان افزایش می‌یابد. همچنین با افزایش تعداد سال‌های تحصیل کشاورزان، انتظارات آنان از نظام صنفی در زمینه‌های آموزشی، هویت‌دهی، تنظیم بازار و دفاع از حقوق کشاورزان افزایش می‌یابد. با این حال، این رابطه برای انتظارات در زمینه استقلال نظام صنفی، یک رابطه منفی و معنی‌دار می‌باشد.

جدول (۳) - نتایج آزمون همبستگی متغیرها با انتظارات کشاورزان از نظام صنفی

متغیرها	آموزشی	هویت دهی	تنظیم بازار	دفاع از حقوق	استقلال
سن	۰/۰۶۸	۰/۱۱۰*	- ۰/۰۷۳	۰/۱۴۵**	- ۰/۰۳۳
تعداد سال‌های تحصیلات	۰/۲۴۳**	۰/۱۷۷**	۰/۱۴۵**	۰/۲۰۵**	-۰/۱۸۰**
سطح زیر کشت	۰/۰۸۱	۰/۰۴۳	۰/۰۵۰	۰/۰۷۹	۰/۰۵۲

** معنی‌داری در سطح ۰/۰۱ * معنی‌داری در سطح ۰/۰۵

مأخذ: یافته‌های تحقیق

مقایسه انتظارات از نظام صنفی کشاورزی در بین گروه‌های دو وجهی از کشاورزان

آزمون کولموگروف-اسمیرنوف نشان داد که توزیع متغیر شاخص انتظارات کشاورزان از نظام صنفی کشاورزی نرمال نمی‌باشد. بنابراین، از آزمون من-وینتی به منظور مقایسه شاخص انتظارات از نظام صنفی کشاورزی در بین گروه‌های دو وجهی استفاده گردید. نتایج این مقایسه در جدول ۴ نشان می‌دهد که انتظارات کشاورزان از نظام صنفی کشاورزی از نظر محل سکونت، عضویت در نظام صنفی و داشتن پروانه فعالیت با یکدیگر تفاوت معنی‌دار دارد، به طوری که کشاورزانی که ساکن شهر هستند، عضو نظام صنفی نیستند و همچنین پروانه فعالیت دارند، انتظارات بیشتری از نظام صنفی کشاورزی دارند.

جدول (۴) - مقایسه شاخص انتظارات از نظام صنفی کشاورزی در گروه‌های دو وجهی

متغیر گروه‌بندی	فراوانی	میانگین رتبه‌ای	آماره U	آماره Z	سطح معنی‌داری
جنسیت مرد زن	۳۵۵ ۲۵	۱۸۹/۲۲ ۲۰۸/۷۲	۳۹۸۲/۰۰۰	-۰/۸۵۹	۰/۳۹۱
وضع تأهل متأهل مجرد	۳۵۴ ۲۶	۱۸۷/۶۳ ۲۲۹/۵۴	۳۵۸۷/۰۰۰	-۱/۸۷۹	۰/۰۸۰
محل سکونت شهر روستا	۷۵ ۳۰۵	۲۲۷/۱۷ ۱۸۱/۴۸	۸۶۸۷/۰۰۰	-۳/۲۲۹	۰/۰۰۱
عضویت در نظام صنفی بلی خیر	۱۶۰ ۲۲۰	۱۶۲/۲۲ ۲۱۱/۰۷	۱۳۰۷۵/۰۰۰	-۴/۲۸۳	۰/۰۰۰
داشتن پروانه فعالیت بلی خیر	۱۶۰ ۲۲۰	۲۰۶/۳۰ ۱۷۹/۰۱	۱۵۰۷۲/۰۰۰	-۲/۳۹۳	۰/۰۱۷

مأخذ: یافته‌های تحقیق

تبیین انتظارات از نظام صنفی کشاورزی

به منظور تبیین تغییرات انتظارات کشاورزان از نظام صنفی و بررسی تأثیر سایر متغیرهای مستقل بر روی این متغیر وابسته، به‌طور همزمان از آزمون رگرسیون چندمتغیره استفاده شد. متغیرهای مستقل شامل: جنسیت، سن، وضع تأهل، تعداد سال‌های تحصیل، محل سکونت، پرداختن به دامداری، پرداختن به مرغداری، پرداختن به پرورش ماهی، عضویت در نظام صنفی، داشتن پروانه فعالیت کشاورزی، سطح زیر کشت زراعی و مساحت باغ می‌گردید. مقدار B در جدول ۵ نشان می‌دهد که به ازای یک واحد تغییر در متغیرهای مستقل تعداد سال‌های تحصیل، پرداختن به دامداری، عضویت در نظام صنفی و محل سکونت (شهر) به ترتیب تغییراتی برابر با ۰/۸۱۹، ۰/۸۷۶، -۰/۵۸۷ و ۷/۲۲۲ واحد در سطح متغیر وابسته یا انتظارات کشاورزان از نظام صنفی کشاورزی ایجاد می‌شود. سایر متغیرهای مستقل یعنی سن، وضع تأهل، پرداختن به مرغداری، داشتن استخر ماهی، داشتن پروانه فعالیت کشاورزی، سطح زیر کشت زراعی و مساحت باغ، در معادله رگرسیونی وارد نشدند. بر اساس نتایج ارائه شده در جدول ۶، متغیرهای مستقل تعداد

سال‌های تحصیل، پرداختن به دامداری، عضویت در نظام صنفی و محل سکونت (در شهر) به ترتیب قادرند ۵، ۴/۷، ۴/۵ و ۱/۹ درصد تغییرات در متغیر وابسته انتظارات کشاورزان از نظام صنفی کشاورزی را توضیح دهند.

جدول (۵)- یافته‌های حاصل از آزمون رگرسیون چندمتغیره به شیوه مرحله‌ای

متغیرهای مستقل	B	Se.B	β	sig.t
تعداد سال‌های تحصیل	۰/۸۱۹	۰/۲۱۲	۰/۱۹۱	۰/۰۰۰
پرداختن به دامداری	-۷/۸۷۶	۱/۴۰۴	-۰/۲۸۵	۰/۰۰۰
عضویت در نظام صنفی	-۶/۵۸۷	۱/۸۱۹	-۰/۱۷۸	۰/۰۰۰
محل سکونت (شهر)	۷/۲۲۲	۲/۴۷۷	۰/۱۵۸	۰/۰۰۴
۰/۰۰۰ Sig. F=	F=۱۷/۹۰۰		۱۴۴/۶۱۸ Constant=	

مأخذ: یافته‌های تحقیق

جدول (۶)- تأثیر متغیرهای وارد شده در معادله بر انتظارات کشاورزان از نظام صنفی

Step	Multiple R	R ²	R ² Adjust	R ² changed
تعداد سال‌های تحصیل	۰/۲۲۳	۰/۰۵۰	۰/۰۴۷	۰/۰۵۰
پرداختن به دامداری	۰/۳۱۱	۰/۰۹۷	۰/۰۹۲	۰/۰۴۷
عضویت در نظام صنفی	۰/۳۷۶	۰/۱۴۱	۰/۱۳۴	۰/۰۴۵
محل سکونت (شهر)	۰/۴۰۰	۰/۱۶۱	۰/۱۵۱	۰/۰۱۹

مأخذ: یافته‌های تحقیق

نتیجه‌گیری و پیشنهادها

نتایج تحقیق حاضر نشان داد که انتظارات کشاورزان از نظام صنفی در حدّ زیاد قابل ارزیابی می‌باشد و در این بین، بیشترین انتظار در زمینه دفاع از حقوق کشاورزان و کمترین آن مربوط استقلال نظام صنفی کشاورزی می‌باشد. نتایج نشان داد هر قدر تحصیلات کشاورزان افزایش یابد، انتظار آنان نسبت به دریافت آموزش از طریق نظام صنفی افزایش می‌یابد. همچنین، بین سن و انتظارات مربوط به هویت‌دهی از نظام صنفی، یک رابطه مثبت و معنی دارد وجود دارد. به بیان دیگر، با افزایش سن، کشاورزان انتظار دارند که نظام صنفی به افزایش اعتبار اجتماعی آنان کمک نماید. یکی از روش‌های افزایش اعتبار اجتماعی کشاورزان، ارائه پروانه فعالیت برای

کشاورزان از طرف نظام صنفی می‌باشد. هنگامی که پروانه فعالیت کشاورزی در تمام مراجع قانونی دارای اعتبار باشد، به کشاورز به عنوان یک شخص مستقل و یک شغل پایدار نگریسته می‌شود. بنابراین، نظام صنفی می‌تواند برای افزایش اعتبار پروانه فعالیت، تلاش نماید تا بدین طریق، هدف اعتباربخشی و هویت دادن به کشاورزان محقق گردد.

نتایج نشان داد که بین تحصیلات و انتظار کشاورزان از نظام صنفی در تنظیم بازار، یک رابطه مثبت و معنی‌دار وجود دارد. این در حالی است که تنظیم بازار می‌تواند به رعایت الگوی کشت مناسب کمک نماید. بنابراین، پیشنهاد می‌شود شرایطی فراهم گردد تا کشاورزان هنگام فروش محصولات مشکل کمتری داشته باشند و پایانه‌های فروش که اکنون برای گندم و جو وجود دارد، برای محصولات دیگر نیز استفاده شوند. انتظار کشاورزان برای تنظیم بازار و قیمت‌ها را می‌توان در راستای بهبود زیرساخت‌های توسعه کشاورزی در نظر گرفت. در این رابطه، نجاتیان (۱۳۷۸) نشان داد که با تشکیل تشکلهایی مانند تعاونی‌های تولید روستایی، زمینه کاهش قیمت تمام‌شده محصولات فراهم می‌شود و بستری مناسب نیز برای به‌کارگیری فناوری‌های جدید از سوی کشاورزان آماده می‌شود.

تحقیق حاضر نشان داد که بین سن و انتظار کشاورزان از نظام صنفی در مورد دفاع از حقوق آنان، یک رابطه مثبت و معنی‌دار وجود دارد. با توجه به این که کشاورزان در یک محیط پرمخاطره به کار مشغول می‌باشند و غالباً امنیت شغلی ندارند، بنابراین همواره این دغدغه وجود دارد که در صورت بروز اتفاقات ناخواسته و یا در زمان پیری، امرار معاش خود را چگونه انجام دهد؟ بنابراین نیاز است به این انتظار کشاورزان به درستی پرداخته شود.

نتایج نشان داد که بین میزان تحصیلات و انتظار کشاورزان از نظام صنفی نسبت به دفاع از حقوق آنان، یک رابطه مثبت و معنی‌دار وجود دارد. افزایش تحصیلات و به‌روز شدن دانش باعث می‌شود افراد به حقوق خود بیشتر آشنا شوند. از این‌رو، این قبیل افراد انتظار بیشتری از نظام صنفی دارند تا در جهت ایفای حقوق آن‌ها تلاش نماید. همچنین، نتایج نشان داد که همبستگی منفی و معنی‌دار بین سطح تحصیلات و انتظار کشاورزان از نظام صنفی نسبت به استقلال این نظام وجود دارد. یکی از دلایل می‌تواند به تجارب کشاورزان درباره سایر تشکلهای برگردد که در نهایت، به دلیل عدم حمایت کافی از سوی سایر مراجع، نتوانسته‌اند به بقای خود ادامه دهند و یا عملکرد مناسبی داشته باشند.

نتایج نشان داد افراد ساکن روستا انتظارات آموزشی کمتری از نظام صنفی نسبت به ساکنان شهر دارند. همچنین، کسانی که عضو نظام صنفی هستند و پروانه فعالیت دارند، انتظار آموزشی بیشتری نسبت به افراد غیر عضو دارند. یکی از دلایل می‌تواند به آگاهی بیشتر ساکنان مناطق شهری ارتباط داشته باشد. همچنین، افراد غیر عضو ممکن است شناخت کافی نسبت به نظام صنفی و اهداف آن نداشته باشند. نتایج نشان داد که انتظارات هویتی از نظام صنفی در بین گروه‌های مختلف کشاورزان از نظر جنسیت یکسان نیست و زنان انتظارات هویتی بیشتری از نظام صنفی دارند. یکی از دلایل می‌تواند این باشد که زنان روستایی به دلایل مختلف ممکن است به حاشیه رانده شده و کمتر از آن‌ها یاد شود. همچنین، زنان کمتر از مردان، مالک زمین کشاورزی هستند و انتظار بیشتری برای کسب هویت دارند. از طرف دیگر، کشاورزان مجرد، انتظار بیشتری از نظام صنفی در هویت‌دهی به کشاورزان داشتند. یکی از دلایل می‌تواند این باشد که افراد مجرد هنوز جایگاه مشخص خود در اجتماع را پیدا نکرده‌اند و بنابراین، احساس نیاز و انتظار بیشتری در این زمینه از نظام صنفی دارند.

نتایج نشان داد که کشاورزان ساکن در روستا در مقایسه با کشاورزان ساکنان در شهر، انتظارات کمتری از نظام صنفی در جهت دفاع از حقوق خود دارند. دلیل آن می‌تواند این باشد که ساکنان روستا از حقوق خود آگاهی کمتری دارند و در نتیجه، انتظار کمتری در این باره دارند. همچنین، کسانی که عضو نظام صنفی نیستند و پروانه فعالیت ندارند، انتظار بیشتری در جهت دفاع از حقوق کشاورزان و همچنین تنظیم بازار از نظام صنفی دارند. دلیل آن می‌تواند این باشد که این قبیل کشاورزان، تا کنون از حمایت سازمانی (نظام صنفی) کمتری برخوردار بوده‌اند و در نتیجه، انتظار بیشتری در این ارتباط دارند. علاوه بر این، نتایج نشان داد مجردها نسبت به افراد متأهل، انتظار بیشتری دارند که نظام صنفی مستقل عمل نماید. اما کسانی که عضو نظام صنفی می‌باشند، انتظار کمتری دارند که نظام صنفی مستقل عمل کند. یکی از دلایل می‌تواند به تجربه افراد عضو نظام صنفی نسبت به فعالیت‌ها و عملکرد این نظام ارتباط داشته باشد که در شرایط فعلی، استقلال آن را کمتر به صلاح می‌دانند.

نتایج نشان داد که متغیرهای تعداد سال‌های تحصیل، پرداختن به دامداری، عضویت در نظام صنفی و محل سکونت (شهر) می‌توانند در پیش‌بینی انتظارات کشاورزان از نظام صنفی مورد استفاده قرار گیرند. اگرچه میزان تبیین بر اساس این متغیرها زیاد نمی‌باشد، اما بیانگر مهم بودن

این متغیرها در پیش‌بینی انتظارات کشاورزان از نظام صنفی کشاورزی می‌باشد. همچنین، نیاز به مطالعات بیشتر در کشف سایر متغیرهای اثرگذار بر انتظارات کشاورزان از نظام صنفی کشاورزی را مشخص می‌نماید. با توجه به یافته‌ها، موارد زیر برای بهبود فعالیت‌های نظام صنفی کشاورزی پیشنهاد می‌گردد:

- ایجاد شرایط مناسب برای آموزش اعضاء نظام صنفی کشاورزی؛
- توجه به هویت بخشیدن به کشاورزان به ویژه کشاورزان زن و صدور پروانه فعالیت برای آنان؛
- آشنا ساختن کشاورزان نسبت به حقوق خود؛
- تلاش به عضویت تمام کشاورزان در نظام صنفی؛
- پرهیز نظام صنفی از سیاسی کاری؛
- تقویت منابع مالی و انسانی نظام صنفی و اجرای قانون‌های مصوب مربوط به نظام صنفی کشاورزی؛
- توجه کافی به خواسته‌ها و انتظارات کشاورزان از نظام صنفی.

منابع

- دفتر بسیج سازندگی و توسعه تشکل‌های وزارت جهاد کشاورزی (۱۳۹۳)، **آیین‌نامه اجرایی نظام صنفی کشاورزی**، تهران: دفتر بسیج سازندگی و توسعه تشکل‌های وزارت جهاد کشاورزی.
- نظام صنفی کارهای کشاورزی (۱۳۸۸)، **اساسنامه نظام صنفی کارهای کشاورزی شهرستان و استان**، تهران: دفتر بسیج سازندگی و توسعه تشکل‌های وزارت جهاد کشاورزی.
- خانه کشاورزی (۱۳۷۹)، **اساسنامه و مرام‌نامه خانه کشاورزی**، تهران: خانه کشاورز.
- امینی، ا.م. و رضائی، م. (۱۳۸۰)، «بیمه محصولات کشاورزی راهکارهای اجتناب‌ناپذیر برای توسعه کشاورزی»، **همایش بیمه کشاورزی، توسعه و امنیت سرمایه‌گذاری**، تهران.
- انصاری، ح. (۱۳۸۰)، «نقش تعاونی‌ها در گذر از تولید معیشتی به تولید تجاری در بخش کشاورزی»، در: **مجموعه مقالات سمینار کشاورزی ایران و بازارهای جهانی**، تهران.
- بخشی، ع.ا. (۱۳۸۹)، **آشنایی با مجمع ملی خبرگان کشاورزی کشور**، تهران: دفتر امور تشکل‌های کشاورزی وزارت جهاد کشاورزی.

- ۱۱۶
- دالوند، ه. (۱۳۸۹)، **آشنایی با مجمع هماهنگی حمایتی تشکل‌های بخش کشاورزی**، تهران: دفتر امور تشکل‌های کشاورزی وزارت جهاد کشاورزی.
 - زارع، م. (۱۳۸۵)، **آشنایی با مدیریت نظام بهره‌برداران استان مازندران**، تهران: دفتر نظام بهره‌برداری وزارت جهاد کشاورزی.
 - سازمان مرکزی تعاون روستایی (۱۳۸۹)، **معرفی شرکت‌های تعاونی تولید روستایی**، تهران: دفتر نظام بهره‌برداری وزارت جهاد کشاورزی.
 - شفیعی علویچه، ع. (۱۳۹۰)، «بررسی تطبیقی تشکل‌های کشاورزی استان همدان»، **دومین همایش توسعه پایدار روستایی**، همدان، دانشگاه بوعلی سینا همدان
 - کوهن، ی. (۱۳۷۹)، **سازمان‌های تعاونی برای توسعه روستایی: جنبه‌های سازمانی و مدیریتی**، تهران: مرکز تحقیقات و بررسی مسایل روستایی وزارت جهاد سازندگی.
 - سازمان جهاد کشاورزی خراسان رضوی (۱۳۹۴)، **خبرنامه کشاورزی استان خراسان رضوی**. قابل دسترسی در: www.magri.ir، دسترسی: ۱۰ مرداد ۱۳۹۴.
 - سوخنانلو، م. و شوکتی‌آقمانی، م. (۱۳۹۱)، «نقش تشکل‌های غیر دولتی (NGOs) در تقویت الزامات توسعه روستایی»، **همایش ملی توسعه روستایی**، رشت، دانشگاه گیلان.
 - مسلمی، ع. و محمدزاده، م. (۱۳۸۹)، «مروری بر اصناف»، **تعاون و روستا**، سال ۵، شماره ۴، ص ۵۶-۶۲.
 - مهدی‌دوست، ح؛ کرمی‌مقدم، ن. و متین، ک. (۱۳۸۹)، **راهنمای سازماندهی و تأسیس تشکل‌های بخش کشاورزی**، تهران: سازمان مرکزی تعاون روستایی ایران.
 - مهدی‌دوست، ح؛ حسینی، س.ن. و دادجو، ج. (۱۳۹۰)، **مجموعه قوانین و مقررات نظام صنفی کارهای کشاورزی**، تهران: انتشارات آوا.

- Abbott, J.(1995), "Community participation and its relationship to community development", *Community Development Journal*, 30: 158-168.
- Brehm, J. and Eisenhauer, B.(2008), "Motivations for participating in community-supported agriculture and their relationship with community attachment and social capital", *Southern Rural Sociology*, 23(1): 94-115.
- Denison, D.(1997), *The Cambridge Encyclopedia of the English Language*, Cambridge: Cambridge University Press.
- Narayan, P.D.(2002), *Empowerment and Poverty Reduction: A Sourcebook*, New York: World Bank Publications.

- Reddy, V.R. and Reddy, P.P.(2002), “Water institutions: Is formalisation the answer: A study of water user associations in Andhra Pradesh”, *Indian Journal of Agricultural Economics*, 57(3): 519–534.
- Saltmarsh, N.; Meldrum, J. and Longhurst, N.(2011), *The Impact of Community Supported Agriculture*. Bristol: Soil Association.